

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาว่า ประชาคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะมีรูปแบบอย่างไร และควรจะมีแผนการหรือ roadmap ที่จะนำไปสู่ประชาคมดังกล่าวได้อย่างไร

งานวิจัยนี้ได้เสนอ roadmap ของประชาคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเสนอให้เป็นการต่อยอดจากประชาคมอาเซียน โดยให้มีการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประชาคมความมั่นคงเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และประชาคมสังคมวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

สำหรับประชาคมเศรษฐกิจเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น งานวิจัยนี้เสนอให้พัฒนาจัดตั้งเขตการค้าเสรีเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยใช้ยุทธศาสตร์ building bloc approach คือการต่อยอดจากเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน เขตการค้าเสรีอาเซียน-ญี่ปุ่น และเขตการค้าเสรีอาเซียน-เกาหลี และมารวมกัน กลายเป็นเขตการค้าเสรีเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ส่วนความร่วมมือทางการเงินนั้น งานวิจัยนี้เสนอให้มีการจัดตั้งกองทุนการเงินเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยการพัฒนาจาก Chiang Mai Initiative และการพัฒนาเงินสกุลเอเชีย และในระยะยาวก็อาจมีการผลักดันให้มีการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่กรอบเวลาคงต้องดูพัฒนาการของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และตลาดร่วมอาเซียน

สำหรับประชาคมความมั่นคงเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น น่าจะต่อยอดเช่นเดียวกันจากประชาคมความมั่นคงอาเซียน โดยเน้นกรอบความร่วมมือแก้ไขความขัดแย้งอย่างสันติวิธีมาตรการไว้เนื้อเชื่อใจระหว่างกัน การทูตเชิงป้องกัน และพัฒนาไปสู่กลไกการแก้ไขความขัดแย้งร่วมกัน

สำหรับประชาคมสังคมวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น งานวิจัยเสนอความร่วมมือในด้าน functional cooperation รวมถึงความร่วมมือภาคประชาชน สังคมและวัฒนธรรม และการสร้างอัตลักษณ์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ร่วมกัน

อย่างไรก็ตาม อุปสรรคสำคัญของการจัดตั้งประชาคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้คือการขาดการสนับสนุนอย่างจริงจังจากประเทศสมาชิก งานวิจัยนี้ได้ศึกษาถึงท่าทีของประเทศอาเซียน+3 และท่าทีของสหรัฐฯด้วย ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า แนวโน้มความร่วมมืออาเซียน+3 กำลังติดขัด ทั้งนี้เพราะกำลังเกิดความรู้สึกหวาดกลัวอิทธิพลจีนในกรอบอาเซียน+3 นอกจากนี้ความสัมพันธ์จีนกับญี่ปุ่นก็กำลังมีปัญหา การจัดตั้ง East Asia Summit (EAS) ขึ้น โดยดึงเอาอินเดีย ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์เข้ามา จึงดูเหมือนกับเป็นยุทธศาสตร์ที่ต้องการถ่วงดุลจีน แต่ก็กำลังสร้างปัญหาใหม่ เพราะกรอบ EAS ก็มาซ้ำซ้อนกับกรอบอาเซียน+3 และ EAS อาจทำให้อัตลักษณ์ของอาเซียน+3 แตกสลายลง ซึ่งจะเป็นอุปสรรคอย่างสำคัญต่อการจัดตั้งประชาคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในอนาคต ท่าทีของสหรัฐฯก็มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อพัฒนาการของประชาคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ในช่วง 4-5 ปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะในช่วงสมัยรัฐบาลทักษิณ บทบาทของไทยในอาเซียนได้ลดลง โดยเฉพาะบทบาทของไทย ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐบาลชุดปัจจุบันและรัฐบาลชุดใหม่จะต้องรีบพลิกฟื้นสถานการณ์ นำไทยกลับมามีบทบาทนำในอาเซียน โดยเฉพาะในอาเซียน+3 ไทยจะต้องผลักดันความคิดริเริ่มข้อเสนอใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้น

ไทยน่าจะรีบเข้าไปมีบทบาทนำในกรอบความร่วมมือนี้ ผลักดันเรื่องแนวคิดการจัดตั้งประชาคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยมีประเด็นหลัก ดังนี้

- ไทยน่าจะเสนอให้ประชาคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นการต่อยอดออกไปจากประชาคมอาเซียน คือ ให้มี 3 เสาหลัก คือ ประชาคมเศรษฐกิจเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประชาคมความมั่นคงเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
- ไทยควรผลักดันการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเป้าหมายระยะสั้น ไทยน่าจะเล่นบทบาทนำในการผลักดันเรื่องเขตการค้าเสรีเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และในระยะยาวคือ การจัดตั้งตลาดร่วมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
- นอกจากนี้ไทยควรผลักดันการจัดตั้งประชาคมความมั่นคงเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และประชาคมสังคมวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
- สำหรับความซ้ำซ้อนของเวทีการประชุมสุดยอดอาเซียน+3 และการประชุม EAS ไทยน่าจะมีท่าทีที่จะให้อาเซียนหันกลับมาให้ความสำคัญกับกรอบการประชุมสุดยอดอาเซียน+3 ให้เป็นกลไกหลักในการพัฒนาประชาคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และน่าจะลดความสำคัญของการประชุม EAS